

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Škola se řídí programem proti šikanování při řešení šikany a v prevenci proti šikanování.

Program proti šikanování vychází z Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 21291/2010-28 z 11. 1. 2012 a z Metodického pokynu MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních, č. j. 22294/2013-1.

Cílem tohoto programu je předcházet násilnému chování žáků, zajistit dostatek informací o šikaně, minimalizovat výskyt šikany, nabídnout poradenství a včasnou odbornou pomoc v případě výskytu šikany ve škole.

Program proti šikanování je určen všem pracovníkům školy, zákonným zástupcům žáků a žákům školy. Žáci jsou s programem seznámeni vždy na začátku školního roku. Zákonní zástupci jsou o programu informováni na prvních třídních schůzkách, jsou upozorněni na část, jež se věnuje příznakům šikanování.

Co je to šikanování?

„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování, ponižování.“ (MŠMT, 2013, s. 2)

Při výskytu šikany má škola ohlašovací povinnost:

1/ zákonnému zástupci oběti i agresora,

2/ na Policii ČR (pokud jednání naplnilo znaky přestupku nebo trestného činu)

3) orgánu sociálně právní ochrany dětí (pokud dítě svým chováním někoho ohrožuje, nebo se ohrožuje samo).

Znaky šikanování

a) nepřímé

- „Žák je o přestávkách osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec do družstva volen mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené, znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

b) přímé

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šfouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.
- Žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Zákonní zástupci žáků by si měli všimnout zejména těchto možných příznaků šikanování

- *Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jeho kamarádi.*
- *Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.*
- *Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.*
- *Nechutí jít ráno do školy (zvláště když dřív mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při pozorování vidět strach.*
- *Ztráta chuti k jídlu.*
- *Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, pros o dovoz či odvoz autem.*
- *Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinku nebo peníze na svačinku).*
- *Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze spaní.*
- *Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.*
- *Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.*
- *Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (např. opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.*
- *Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.*
- *Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.*
- *Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.).*
- *Dítě se vyhýbá docházce do školy.*
- *Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.“ (MŠMT, 2013, příloha č. 1)*

Prevence šikany

- úzká spolupráce žák + zákonní zástupci + pedagog
- budování otevřených, kamarádských a bezpečných vztahů mezi žáky
- podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a učiteli
- školní poradenské služby
- spolupráce se specializovanými zařízeními
- důvěrnost sdělení
- školní řád: jasná pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení
- kvalitní dohled pedagogů hlavně v prostorách, kde by mohlo k šikaně docházet (WC, šatny)
- aktivní zapojení i nepedagogických pracovníků
- informovanost žáků, zákonných zástupců, pedagogů o způsobech řešení šikany

Preventivní aktivity zaměřené specificky proti vzniku šikanování

Ročník	Vyučovací předmět	Preventivní aktivita proti šikaně	Vedoucí akce
1.	Prvouka	Bezpečná cesta do školy – předávání informací Každý je jiný – prožitkový aktivita – Neubližuji ostatním, umím řešit sváry	TU
2.	Prvouka	Vztahy mezi lidmi – modelová situace Zásady ohleduplnosti, slušnosti, opatrnosti – modelová situace – co dělat když	TU
3.	Prvouka	Lidé kolem nás – tolerance k nedostatkům – kooperativní aktivita, vzájemná pomoc Osobní bezpečí – předávání informací	TU
4.	Přírodověda	Prevence osobního ohrožení – předávání informací, vysvětlení základních pojmů (šikana, škádlení)	TU
5.	Český jazyk	Vztahy v kolektivu – komunikační situace – posílení spolupráce ve skupině	TU, ŠPP
	Informatika	Zásady bezpečného internetu – předávání informací	ICT

Ročník	Vyučovací předmět	Preventivní aktivita proti šikaně	Vedoucí akce
6.	Výchova ke zdraví Informatika	Ochrana zdraví – agresivita – diskuse Bezpečnost kyberprostoru – diskuse	ŠPP ICT
7.	Výchova ke zdraví	Mezilidské vztahy – zážitkový program – psychosociální hra	ŠPP
8.	Občanská výchova Zeměpis	Člověk a řád – právní ochrana – předávání informací Člověk hledající společenství – vzájemné vztahy – zážitkový program – psychosociální hra Rasismus, xenofobie – skupinová práce, diskuse	ŠPP
9.	Občanská výchova	Sociální výchova – vztah k jiným kulturám, národnostem – skupinová práce, diskuse	ŠPP

Krizový plán řešení šikany

a) Řešení šikany v počátečním stádiu

- Odhad závažnosti a stanovení formy šikany
- Rozhovor s informátory a oběťmi
- Nalezení vhodných svědků, rozhovor (i konfrontační) s nimi
- Zajištění ochrany oběti
- Volba ze dvou rozhovorů
 - Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
 - Rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
- Realizace vhodné metody
 - Metoda usmíření
 - Metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho zákonnými zástupci)
- Třídnická hodina
 - Efekt metody usmíření
 - Oznámení potrestání agresorů
- Rozhovor se zákonnými zástupci oběti
- Mimořádná třídní schůzka
- Práce s celou třídou

b) Řešení šikany v pokročilém stádiu - Poplachový plán pro tzv. školní lynčování

- První kroky pomoci
 - překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti (umístění žáka do chráněného prostředí s dohledem dospělé osoby, kontaktování zákonných zástupců, aby si dítě vyzvedli a domluvili se na dalším postupu)
- Příprava podmínek pro vyšetřování
 - domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování
 - zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
 - pokračující pomoc a podpora oběti
 - nahlášení policii

- Vyšetřování
 - rozhovor s obětí a informátory
 - nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
 - rozhovory se svědky
 - rozhovor s agresory, konfrontace mezi nimi
- Léčba
 - metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat jí péči PPP nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

Nápravná opatření k potrestání agresorů

- napomenutí a důtka třídního učitele nebo ředitele školy (podle závažnosti provinění)
- snížení známky z chování – opakované agresivní chování, závažný přestupek
- převedení do jiné třídy (dle závažnosti)
- sestavení individuálního výchovného plánu pro agresora (dle závažnosti)
- doporučení zákonným zástupcům návštěvu střediska výchovné péče, psychiatrů, klinických psychologů nebo psychoterapeutů
- návrh OSPODU o zahájení práce s rodinou, řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy

V Opavě 1. 9. 2015

Ředitel školy: Mgr. Michal Vitásek

Metodik prevence: Mgr. Nikola Henčlová

Speciální pedagog: Mgr. Jiří Zdrálek